

Skrifter. Selve Beretningen er smukt og, som det synes, omhyggelig trykt, og de mærkelige danske Navneformer respekteret. Efter Texten følger en Tavle med Statistik over de spanske Tropper, deres Officerer, Kvinder og Børn, nogle Sider Documenter — hvor Textens Asfel er forbedret til Ahlefeld Laurisg (!) — og en Litteraturfortegnelse, der er ret fuldstændig ogsaa for de danske Værkers Vedkommende. *Hans Aage Paludan.*

I 1923 udgav Dr. Harry Schmidt, Kiel, og Museumsdirektor W. Dammann, Flensburg, et Festskrift til Pastor Johannes Biernatzki, Hamborg, der sammen med Richard Haupt har gjort et grundlæggende Arbejde i slesvigholstensk Kunsthistorie. Antallet af Bidragydere til Festskriftet var saa stort, at de to Udgivere derved tilskyndedes til at grunde et nyt Tidsskrift »*Nordelbingen*«, hvoraf Festskriftet udgjorde første Bind.

Medens »*Zeitschrift der Gesellschaft für schleswig-holsteinische Geschichte*« væsentlig sysselsætter sig med den politiske Historie og »*Archiv für schleswig-holsteinische Kirchengeschichte*« med kirkehistoriske Emner, vil »*Nordelbingen*« tjene Hjemstavnsforskningen i videste Forstand. Derved er det i Pagt med den Bevægelse, der især efter Krigen har gjort sig saa stærkt gældende ogsaa i Slesvig-Holsten og som tilsigter en større Fordybelse i Hjemstavns Kultur og Historie, hvorfra Styrke skal hentes til Genopbyggelse af det, Krigen brød ned. Denne Bevægelse har affødt de mange »*Heimatbücher*«, og dens værdifuldeste Resultat er v. Hedemann Heespens Værk »*Die Herzogtümer Schleswig-Holstein und die Neuzeit*«. Paa denne Linie ligger »*Nordelbingen*«.

Men Tidsskriftet har et videre Sigte. Thi ved Siden af at klarlægge Kultur- og Aandsstrømninger i de tyske Provinser nord for Elben, vil det i Erkendelse af Slesvigs og Holstens Stilling som Grænselande mellem Tyskland og Norden følge disse Strømninger ogsaa uden for Hjemlandets Grænser. Dr. Harry Schmidt staar de holstenske Kredse nær, der har gjort sig til Talsmænd for tysk-nordisk Forstaaelse, og som i videnskabelig Henseende har et Midtpunkt i »*Baltisch-historische Forschungsinstitut*« i Kiel. At vise Kultursammenhængen indenfor det baltiske Kystomraade er derfor den anden af »*Nordelbingens*« Opgaver, og saaledes arbejder det parallelt med »*Deutsch-nordische Zeitschrift*«, som Professor Scheel udgav 1927—29.

For at Tidsskriftet kan løse sin Opgave, maa det ikke blot hente Stof fra mange Forskningsomraader, men dets Artikler maa ogsaa være let tilgængelige. Afhandlingerne, der gennem-

gaaende er skreven af slesvigholstenske Forskere, er derfor ikke saa meget Studier som Resultater af videnskabeligt Arbejde givet i en kort og klar Form.

Der findes i de udkomne otte Bind adskillige Bidrag til Hertugdømmernes Historie. Den politiske Historie indtager dog en ret beskeden Plads. Dr. R. Bülck har skrevet en Oversigt over *Hamborgs Forhold til Slesvig-Holsten* (Bd. VIII) og Dr. A. Dreyer om *Hamborgs Kamp med Christian IV om den frie Elben* (Bd. IV) og om *Christian V's Kamp med Hamborg 1686* (Bd. VII), medens Prof. Otto Brandt har behandlet et udenrigspolitisk Emne: *England og det slesvig-holstenske Spørgsmaal 1848—50* (Bd. VI). Afhandlinger, der beskæftiger sig med nationalpolitiske Emner, er der ikke mange af. Man kan nævne Hedemann Heespens om *Sprog og Nationalitet i Nordslesvig 1838—48* (Bd. III), Gehejmerraad Krumms Forsøg paa at gøre Ret og Skel i Bedømmelsen af *Christian VIII*, Dr. Hagenahs Afhandling om *den provisoriske Regerings Mænd* (Bd. II) og Professor Scheels Redegørelse for *Nordslesvigs Betydning for Slesvig-holstenismen* (Bd. V); men om disse Afhandlinger gælder, at det er Oversigter, der er mere værdifulde ved Synspunkternes Originalitet end ved Inddragelsen af nyt Stof.

Det omvendte gælder de biografiske Afhandlinger. Saavel Dr. Langendorfs Fremstilling af *Hans d. Yngre* (Bd. III) som W. Klüwers Redegørelse for *F. H. Hegewisch's politiske Tænkning* er Studier byggede paa nyt Stof, medens Professor Opets *Bemærkninger til Viben Peters Historie* (Bd. V) er en kritisk Gennemgang af tidligere Beretninger. Der findes videre nogle slægts-historiske Bidrag: Dr. Gundlachs om *Caspar v. Salderns Slægt* (Bd. V—VI), Knoops om *Familien Canarius* (Bd. V).

Landbrugshistorie er der kun faa Afhandlinger om. De væsentligste er Hedemann Heespens *Zur ländlichen Verwaltungsreform vor zwei hundert Jahren* (Bd. II og VIII) og Professor Magers om *Landsbyen Bodum ved Aabenraa* (Bd. VIII).

Tyngdepunktet i Tidsskriftet ligger naturligt nok andre Steder; de fremherskende Afhandlinger er de, der beskæftiger sig med Hjemstavnsens Kultur og Aandsliv, dens Særpræg og Forhold til Landene mod Nord og mod Syd. Dette Emne er i Oversigtsform behandlet af Landraad Dr. Pauly *Deutsches Geistesleben in Schleswig-Holstein im Wandel der Zeiten og Dännemark un all de plattdütschen Lann* (Bd. VIII) og for et mindre Tidsafsnits Vedkommende og i Form af en Anmeldelse af Hedemann Heespen *Religion, Verfassung und Volkstum in Schleswig-Holstein 1789—1820* (Bd. IV).

Vekselvirkningen mellem tysk og nordisk Kultur faar i særlig Grad Udtryk i Kunsten. Forbillederne for det slesvigholstenske, kunstnerisk udførte Kirkeinventar findes hyppigt langt udenfor Hertugdømmernes Omraade, og omvendt førte Forbindelsen med Lübeck Billedsnidere eller deres Arbejder til nordiske Lande. Dr. Fuglsang har saaledes i en Afhandling om *Højaltret i Hvidding* (Bd. V) paavist, hvorledes den ejendommelige og sjældne Rosenkransform, som Altertavlen har, maa stamme fra et Nürnberger-Træsnit af Erhard Schön, medens Professor Dr. Roosval, Stockholm, har skildret *Kunstcentrerne i det baltiske Omraade i Middelalderen* (Bd. VI) og gjort Rede for, hvorledes Gotland fra det 12. til det 14. Aarhundrede og derefter Lübeck var bestemmende for Kunstens Udvikling i Østersølandene. Først omkring 1500 bliver de enkelte nordiske Lande selvstændige Kunstomraader. Afhandlinger om den slesvigholstenske Maler- og Billedhuggerkunst er der ikke mange af; der kan nævnes Dr. C. Schellenbergs om *«Gertrud Mollers Mester»* og Professor Paulis om et nyt *Selvportræt af Jürgen Ovens* (Bd. VIII), samt V. Thorlacius Ussings om *Kunstnerfamilien Quellinus* (Bd. VI). Videre er der Artikler om slesvigholstensk Arkitektur og nogle gode Bidrag til den holstenske Fajancemanufakturs Historie af Dr. Hüseler og J. Warneke, Lübeck.

De sproglige og litterære Afhandlinger, hvoraf der findes et Par i hvert Bind, er mere hjemstavnsbundne. De sproglige beskæftiger sig væsentligt med Plattysk og Frisisk, saaledes som Professor Mensings om det *plattyske Skriftsprogs Historie i Slesvig-Holsten* (Bd. IV) eller Dr. Lasch's om *det plattyske Sprog i Hamborg i 17. og 18. Aarh.* Paa samme Vis behandler de litterære Afhandlinger de slesvigholstenske Hjemstavnsdigtere f. Eks. *Klaus Groths Prosa* (af J. Borst i Bd. I), Folkesproget hos *Th. Storm* (af O. Mensing i Bd. II) eller *Detlev v. Liliencrons Sprog* (W. Danielsen i Bd. VI og VII). I Tilslutning dertil er der nogle Afhandlinger af folkloristisk Art, og ogsaa Musikhistorien er repræsenteret med et Par Bidrag.

I de fleste Bind er der endelig nogle Afsnit om Slesvig-Holstens Dyre- og Planteverden.

«Nordelbingens» Indhold er altsaa overordentlig broget. De opregnede Artikler turde være et Vidnesbyrd om, hvor vidtfavnende Tidsskriftet er. Der er Omraader, som man kunde ønske var udførligere omtalt. Selv om Hamborg og Lübeck var vigtigere Kulturcentrer end de slesvigske Byer, maa Vægten dog siges i vel høj Grad at være lagt paa Holsten. De Afhandlinger, der findes om Slesvigs Kultur er ret snart talt. Men de mange smaa Bidrag

er som Stenene i en Mosaik, og, stillet rigtigt sammen, vil de kunne give den, der interesserer sig for det aldrig hvilende Spil mellem tysk og nordisk Kultur, et Billede af den særegne Kultur, der ved Tidernes Vekslen opstod i Nordelbingen.

Den ene af de oprindelige Udgivere, Museumsdirektør W. Dammann døde i 1926, men afløstes baade som Museumsdirektør og som Medudgiver af »Nordelbingen« af Dr. Fuglsang. Ved Tilskud fra offentlige Institutioner og fra private er det blevet muligt at udgive Tidsskriftet i en stedse smukkere Udstyrelse og forsyne det med en Rigdom af gode Billeder.

Svend Larsen.

I Lunds Universitets Årsskrift (N. F. Avd. 1. Bd. 27. Nr. 3) har Sture Bolin udgivet et større skrift: *Om Nordens äldsta Historieforskning. Studier över dess metodik och källvärde* (Lund 1931, 342 sider). Bogen har særlig interesse for danske historikere ved, at dens første tredjedel omhandler »Danmarks kristnande i den medeltida litteraturen«; hertil slutter sig som andet og tredje afsnit »Svenska berättande källor till den äldre medeltidens historia« og »Erikskrönikan och annalerna«. Forfatterens formål er at påvise, at de middelalderlige historikeres værker er frugten af et målbevidst arbejde med de dem foreliggende kilder, som de har søgt at bringe overensstemmelse imellem eller at kombinere på forskellige måder, hvorved de har ladet sig lede af bestemte partisynspunkter (medens de naturligvis intet har kendt til nutidens kildekritik). Dette søges nærmere belyst ved en række minutiøse enkeltundersøgelser, der for en stor del bygger på forhåndenværende forarbejder, særlig for det danske kildestofs vedkommende, Laur. og Curt Weibulls forskninger, men dog også bringer adskilligt nyt. Særlig fortjenstfuld i så henseende synes mig den grundlæggende undersøgelse i begyndelsen af bogen om den slesvigske bisperække, dens affattelsestid og værdi som historisk kilde; men også de følgende afsnit: »Politiska tendenser i skildringarna af Danmarks missionstid« og »Poppo-legenden« indeholder adskillige nye og værdifulde synspunkter. Dog kan man hist og her indvende, at der måske ikke altid er taget tilstrækkeligt hensyn til betydningen af ganske almindelige fejkilder, såsom misforståelse eller sjusket gengivelse af vedkommende historiske kildes efterretninger; sådanne fejl har sikkert været yderst almindelige på en tid, der endnu var så uudviklet i historisk metode, og i et ikke helt ringe omfang kan afvigelserne fra de ældre kilder have sin rod i sådanne fejl uden at skyldes vedkommende forfatters partistandpunkt. Men naturligvis er æn-